

**Vinohradníctvo, vinohradníci a turizmus : (obchodné záujmy podnikateľov
jedného odvetvia ako nosná rovina regionálneho rozvoja) / Katarína
Popelková.**

**In Etnologické rozpravy [seriál]. - ISSN 1335-5074. - Roč. XII. č. 2 (2005), s.
112-120.**

Vinohradníctvo, vinohradníci a turizmus (obchodné záujmy podnikateľov jedného odvetvia ako nosná rovina regionálneho rozvoja)

Katarína Popelková

Kľúčové slová: mestskí vinohradníci, malokarpatský región, vinohradnícky turizmus, regionálny rozvoj

Keywords: city vine dressers, Little Carpathian region, viniculture tourism, regional development

The contribution represents an ethnological analysis of historical and contemporary empirical research of viniculture tourism in the Little Carpathian region. The author explains developmental stages of the research in the context of post-socialistic transformation in the connection with local social structure and its historical development. Economic interests of vine dressers as well as qualitative characteristics and importance of the local and regional partnerships constitute the crucial point of the development.

Malokarpatský región a vinohradníctvo

Podnikateľské aktivity orientované na turizmus vykonávajú s cieľom lepšieho zhodnotenia svojich výrobkov viaceré odvetvia poľnohospodárstva a potravinárstva. K nim patrí aj vinohradnícka výroba. Na Slovensku sa realizuje v piatich geograficky zákonom vymedzených produkčných oblastiach, rozlične prekrývajúcich národopisne, resp. územnosprávne vymedzené regióny.

Na príklade jednej z nich – Malokarpatskej vinohradníckej oblasti – sa chcem venovať etnologickým pohľadom na sociálne vzťahy spojené so súčasným stavom i perspektívami vinohradníctva. Cieľom je poukázať na kontexty vidieckeho cestovného ruchu a jeho užšej formy – agroturistiky, pri ktorej na vidieku dochádza k využitiu poľnohospodárskych podmienok a potenciálu agrárneho sektora pre potreby cestovného ruchu.

Podkladom sú moje archívne a terénne výskumy vinohradníkov ako sociálnej skupiny a jej pozície v aktuálnych transformačných procesoch, ako i poznatky získavané predovšetkým v posledných siedmich rokoch etnografickým pozorovaním diania spojeného s vinohradníctvom v mestách Modra a Pezinok a ich zázemí.

V zmysle úvah nad regionálnymi perspektívami je dôležité upozorniť, že podľa platného územného členenia patrí sledované územie malokarpatského

regiónu do Bratislavského kraja, je husto osídlené, má rozvinutú poľnohospodársku výrobu, priemysel a vysokú zamestnanosť, infraštruktúrne a ekonomicky patrí k najrozvinutejším v krajine. Zásadné premeny ekonomickej a sociálnej štruktúry (stagnácia poľnohospodárstva, pauperizácia roľníctva, vystaňovanie, odchod do miest, zjednocovanie výroby a trieštenie sociálnej sféry, rozvoj dopravy a školstva atď.) ho významne zasahujú už od prvých fáz modernizácie v období rozvíjajúceho sa „uhorského“ kapitalizmu v druhej polovici 19. storočia. Dynamicky sa rozvíja aj dnes, o. i. tiež vďaka prítomnosti metropoly Bratislava, jej rozličným ekonomickým a sociálnym vyžarovaniám, zahraničným investíciám a medzihraničnej spolupráci i vďaka pestrej hospodárskej a sídelnej skladbe. Prvkom spojeným s minulosťou i súčasnosťou perspektív tohto regiónu je aj vinohradníctvo, o ktorom bude reč.

Vývojové fázy, sociálne a kultúrne charakteristiky mestského vinohradníctva

Mestský typ vinohradníctva sa tu rozvinul na domácej tradícii obohatenej potenciálom opakovaných stredovekých nemeckých kolonizácií. Orientovaný bol na pestovanie viniča na dedičnej pôde, výrobu a uskladnenie vína v produkčných a skladovacích priestoroch ako súčasť rodinných domov v opevnených mestách a na jeho ziskový predaj. Obdobím najväčšieho rozvoja prešiel v 16.–18. storočí. Podieľal sa na získavaní feudálnych privilégií a štatútu slobodných kráľovských miest pre štyri tunajšie sídla (Bratislava, Svätý Jur, Pezínok, Modra) a vytvorení špecifickej podoby vidľnej krajiny pokrytím juhovýchodných svahov pohoria Malé Karpaty (od Bratislavy po Trnavu) viničami. Prispel k rozvoju osobitého typu mestskej architektúry a podoby okolitých dedinských sídel, špecifického organizačného a majetkovo-právneho systému spojeného s vinohradníctvom, k rozvoju a prehlbovaniu tradície špecifickej vinohradníckych vedomostí a odborných zručností, materiálnej i duchovnej kultúry spojenej s výrobou a obchodom.

Okrem ovplyvnenia ekonomických a kultúrnych znakov oblasti sa malokarpatské mestské vinohradníctvo stalo základným faktorom pri formovaní prvkov regionálne príznačnej sociálnej štruktúry: početnej skupiny poľnohospodárskeho robotníctva tvoreného sociálne nižšími mestskými skupinami a sezónne najímaným obyvateľstvom prevažne z dedín regiónu. Podnietilo a stabilizovalo remeselnícke zázemie spojené s odvetvím cez výrobu náradia, nástrojov, vinohradníckych lisov a nádob. Na jeho báze sa ako časť právne sebavedomého meštianstva sformovala majetkovo diferencovaná skupina slobodných mestských vinohradníkov, orientovaná na držbu vinohradníckej pôdy určenej na ziskové podnikanie a obchod s vínom.

Stagnácia odvetvia, ktorej príčiny a dôsledky od polovice 19. storočia sa prekrývajú s faktormi vývoja uhorského štátu, prechádzajúceho ekonomickými a sociálnymi transformačnými procesmi modernizácie, pokračovala aj v 20.

storočí. V období uhorského kapitalizmu v etape od rakúsko-maďarského vyrovnania do 1. svetovej vojny i v podmienkach liberálnej ekonomiky v centralizovanom štáte Republiky Československej nestrácalo malokarpatské vinohradníctvo ako prechodne ziskové, prechodne krízou postihované odvetvie na pomedzí poľnohospodárstva a živnostníctva v regióne svoj zmysel: využívalo lokálne prírodné podmienky a ľudský potenciál, časti obyvateľstva s vlastníctvom dostatočnej výmery pôdy prinášalo zisky, možnosť investícií a spoločenskú prestíž, iným skupinám poskytovalo nádennícku a sezónnu prácu, iným doplnok k živnostníctvu či robotníckym zamestnaniam a pod. Podľa výsledkov empirických výskumov sa v malokarpatských mestách spoločnými záujmami stmelovaná skupina samostatných vinohradníkov naďalej majetkovo diferencovala a ekonomicky (i v zmysle technického rozvoja) napredovala len jej úzka časť. Ako pevná súčasť starej strednej vrstvy miest sa však aj v prvej polovici 20. storočia podieľala na plnení sociálnych a kultúrnych funkcií a s vedomím perspektívy sa usilovala o svoj rozvoj. Úspechy výrobné a obchodné podporovala aktivitou spoločenskou v rámci vlastnej skupiny (aktívnou prácou vinohradníckych spolkov a vytváraním obchodných a výkupných družstiev), aktivizovala sa v lokálnom spoločenstve, politickou i organizačnou aktivitou a združovaním sa v celoštátnom meradle presadzovala svoje záujmy v mieste pôsobenia i v nadlokálnych štruktúrach.

Nástupom proletárskej diktatúry v roku 1948, procesmi vyvlastňovania a socializácie poľnohospodárstva začína kvalitatívne nová etapa vinohradníctva ako odvetvia. Predtým majetkovo, statusovo a prestížou diferencovaná skupina sa zliala spolu s príslušníkmi iných sociálnych vrstiev do jedného navonok jednotného celku bez privátneho vlastníctva.

V 50. rokoch 20. storočia nastala ďalšia kríza odvetvia. Spôsobilo ju násilné a veľmi pomalé združstevňovanie a scelovanie pôdy, zmena organizácie hospodárenia a nekvalitné obrábanie pri nedostatku pracovných síl.

Fáza relatívnej prosperity začala približne od 60. rokov 20. storočia – po radikálnych premenách vinohradníckej krajiny ako podmienky zavedenia mechanizácie v zlúčených roľníckych družstvách, po štátom podporovanom zavedení veľkokapacitného spracovávania hrozna a odbytu vína. Rozvoj bol tiež dôsledkom postupného nárastu kvalifikovaných odborníkov v odvetví, rozvoja nových technológií, šľachtiteľstva a vinohradníckeho výskumu. Nositeľom odvetvia sa stala socialistická veľkovýroba, jeho aktérmi manažmenty jednotlivých roľníckych družstiev. Výroba i odbyt sa riadili štátnym plánom, každoročná produkcia a výška cien bola určovaná zvonka, pred kvalitou a odrodovými vlastnosťami vín mali prednosť kvantita a splnenie plánu.

Majetkové a vlastnícke pomery nastolené komunistickým režimom z hľadiska mestského vinohradníctva popreli tradíciu a transformovali sociálne vzťahy cez nové princípy prístupu a vylúčenia z možnosti narábať s majetkom a zdrojmi. Pôda, výrobné kapacity a domy popredných vinohradníkov boli zoštátnené, rebríčky hodnôt, statusu a moci prevrátené, sociálna i ekonomická

báza odvetvia právne i fakticky zlikvidovaná. Pre región sa stali vinohradnícke stavby, nástroje, duchovná kultúra a tradície kultúrnym dedičstvom, symbolom celkom jednoznačne spojeným s minulosťou. Vinohradníci sa v čase socializmu stratili medzi členmi či zamestnancami družstiev, alebo prešli do iných odvetví výroby a služieb.

Znalosti a vedomosti odvetvia sa v širokej miere uchovávali vďaka existencii záhumienkového hospodárenia pri JRD, alebo pri pestovaní viniča v záhradách a záhradkárskejších kolóniách, kde pomáhali dospievajúce, či dochádzali pracovať aj odsťahované dospelé deti. Niektorí z tých, ktorí takto pestovali hrozno, ho symbolicky speňažovali v miestnych štátnych výkupoch vo vinárskych závodoch (čomu sa príznačne hovorilo „odovzdávanie“). Niektorí povolené množstvá spracovali na víno doma, úzkostlivo dbajúc na kvalitu, ponechávali ho na domácu spotrebu a darovanie priateľom. Iní na prílepkovanie domáceho rozpočtu predávali svoje víno „cez ulicu“, „do bandasiek“ záujemcom.

Postsocialistická fáza

Zmena, ktorú priniesol rok 1989, znamenala pre malokarpatské vinohradníctvo odštartovanie komplikovaného pletenca ambivalentných procesov. Premena socialistickej družstevnej vinohradníckej produkcie prepojenej so zoštatnenou výrobou a obchodom na privátne podnikateľské odvetvie začala reštitúciami pôdy a rozpadom tunajších samostatných, resp. zlúčených jednotných roľníckych družstiev. Sprevádzalo ju odhodlanie a pocit hlbokého zadosťučinenia z nápravy krivd. V mnohých prípadoch sa však neuväznená nádej a snaha o obnovu niekdajšieho – s odstupom času idealizovaného – stavu (že mestá a dediny v oblasti opäť ožijú vinohradníckym ruchom a bývalí vlastníci viníc a dorábateľia vína budú tvoriť prosperujúcu hrdú skupinu „pánov vinohradníkov“) ukázali ako nereálne.

a) Ako problém sa ukázalo už samotné „vybratie“ vlastnej či rodičovskej pôdy z družstva, pričom bariérou je identifikácia kedysi rozdrobených pozemkov na dnes obrovských celkoch, často so zmenenou orientáciou v zdevastovanom teréne, ako i nedoriešené vlastnícke a užívateľské vzťahy.

b) Komplikácie predstavuje tiež kvalita a vek družstevných vinogradov, technické možnosti obrábania, finančná náročnosť novej výsadby a neexistencia súkromného kapitálu na investície, resp. dôveryhodného systému štátnych podpôr.

c) Celkom odlišné v porovnaní s „predsocialistickými“ pomermi sú podmienky na kvalitné odborné obrábanie, zber a spracovanie úrody, keď sa nielen zmenila zamestnanecká a vzdelanostná štruktúra niekdajších vinohradníckych rodín, ale zanikol predtým v regióne fungujúci systém sezónneho využívania početného vinohradníckeho robotníctva.

d) Podmienkou úspechu firmy je aj kvalitná moderná technológia výroby a ziskový predaj, čo narazilo na neexistenciu súkromných spracovateľských a

skladovacích kapacít v podmienkach zanikajúceho systému štátnych či družstevných výkupov hrozna a organizácie odbytu.

e) Napokon súčasťou reťazca je samotné speňaženie produktu: ideálom vinohradníckeho podnikania je prepojenie prvovýroby na spracovanie a obchod vo veľkom, resp. realizácia vína v gastronomických a turistických zariadeniach. V uvedenom období štartovania premien sa však, tiež vzhľadom na nedostatočne dlhý čas potrebný na sociálnu transformáciu, v malokarpatskom regióne iba začali vytvárať zárodky kolektívnej neformálnej či inštitucionalizovanej bázy vinohradníctva, rovnako ako aj formulovanie konsenzuálnych lokálnych a regionálnych stratégií v oblasti turizmu a cestovného ruchu.

Prvá polovica 90. rokov 20. storočia sa preto stala obdobím, keď nadšené podnikateľské vzopätie v súkromnom vinohradníctve prelínajúce sa s problematickým udržiavaním kontinuity obrábania spoločných vinohradov v rozpadávajúcich sa poľnohospodárskych družstvách regiónu veľmi skoro vystriedal prudký pokles a stagnácia. Opísaná fáza sa prekrýva s celkovým úpadkom slovenského poľnohospodárstva v období jeho transformácie po roku 1991, resp. 1992, ktorého hlavnými faktormi boli otázky vlastníckych a užívateľských práv k pôde, charakter privatizácie a vývoj legislatívy.

Následný postupný rozvoj vinohradníckeho podnikania po odoznení spomínanej krízy a jeho stabilizácia v nasledujúcich rokoch sú podmienené na makroúrovni stabilizáciou podnikateľských podmienok, pokračujúcou transformáciou ekonomiky, prijatím nových daňových zákonov a zákona o vinohradníctve, decentralizáciou rozhodovania z centra na obce, ako aj artikulovaním európskych integračných snáh krajiny. Na mikroúrovni sledovaného regiónu sa postupne začala tvoriť v prostredí subjektov podnikajúcich vo vinohradníctve a vinárstve čitateľnejšia škála, transparentnejšie zrkadliaca postupujúcu majetkovú diferenciaciu, ekonomickú a legislatívnu realitu.

Privátne vinohradníctvo dnes v regióne tvoria vinohradnícke a vinárske pestovateľské a výrobné ekonomické subjekty s rozlične stanovenou šírkou predmetu podnikania: od početne bohato zastúpenej záhradkárskej formy, cez zanedbateľný počet vinohradníkov v štatúte súkromne hospodáriaceho roľníka po malé firmy na pestovanie viniča a výrobu vína z vlastnej produkcie, podniky orientované na výkup hrozna od malopestovateľov a výrobu vína až po obchod s vínom. V priebehu posledných troch rokov spektrum doplnili aj veľké vinohradnícke a vinárske spoločnosti, ktoré využívajú prenajatý, sprivatizovaný či odkúpený pôdny majetok družstiev a vinárskych závodov, skladovacie, výskumné a spracovateľské kapacity niekdajšej socialistickej vinohradníckej veľkovýroby. Vznikli a etablovali sa tu tiež firmy zabezpečujúce zázemie odvetvia (predaj sklenených a plastových nádob, náradia a techniky, chemických prostriedkov a pod.). Etablujúce sa menšie, resp. už úspešné firmy k vlastnej pôde prenajímajú ďalšiu a vysádzajú už aj nové vinohrady, prenajímajú od bývalých družstiev alebo budujú vlastné moderné spracovateľské priestory, organizujú si výkup hrozna od maloproducentov v regióne alebo kupujú kvalitné hrozno po-

žadovaných odrôd vo vzdialenejších oblastiach (predovšetkým v Nitrianskej vinohradníckej oblasti).

Vinohradníctvo a turizmus

V pohľade na vývoj a súčasnosť mestského vinohradníctva v malokarpatskom regióne sa odhaľuje širka historicky sformovaných sociálnych súvislostí tohto odvetvia. Vyplývajú z jeho tradície v regióne, zo širokého zázemia, z prepojenia na mnohé sféry života v mestách, ale predovšetkým z jeho charakteru ako sféry na hranici poľnohospodárstva a podnikania. Pokúsím sa teraz poukázať na rolu, akú zohrávajú (popri ekonomických, výrobnotechnických a legislatívnych faktoroch) práve tieto, pre sledované odvetvie príznačné charakteristiky, v aktuálnej situácii formulovania a naplňania predstáv o regionálnych perspektívach v súvislosti s turizmom.

Ako som vyššie uviedla, podľa mojich doterajších poznatkov došlo po období krátkeho, v istom zmysle *živelného* rozvoja odvetvia vplyvom makrofaktorov, ale tiež istých vnútorných bariér, začiatkom 90. rokov 20. storočia k náhlemu úpadku a ohrozeniu jeho ďalšej existencie. Odštartovanie pozvoľného, v porovnaní s predchádzajúcim – *opatrného* – rozvoja, ktorý odvtedy neprestáva akcelerovať, datujem pracovne do začiatku druhej polovice uvedného desaťročia.

O. i. je to v postkomunistickej etape Slovenska aj obdobie, keď sa začali formulovať európske integračné očakávania a plány. Pre transformujúce sa vinohradníctvo, nachádzajúce sa v úpadku a existenčnom ohrození, v legislatívnej neistote a neprichádzajúcej záštíte štátom, znamenala vidina vstupu do EÚ ďalšie hrozby: zmenu právnych rámcov, stratu konkurencieschopnosti, odbytové a cenové problémy atď.

Možnosti informovanosti a nadväzovania kontaktov, ktoré sa krátko po zrútení železnej opony otvorili, viedli však v malokarpatskom regióne o. i. aj ku komunikácii so susednými prihraničnými regiónmi. Po predstupových rokovaniach sa v jej dôsledku a aj vďaka osobnostiam zo sféry vinohradníctva, začali v regióne veľmi dynamicky vytvárať podmienky pre rozličné aktívne skupiny na podávanie projektov, partnerstvá a mikroregióny na úrovni samospráv i združení. Vďaka podobným hospodársko-kultúrnym charakteristikám historickej vinohradníckej oblasti presahujúcej hranice severného Maďarska, Dolného Rakúska a juhozápadného Slovenska sa už od počiatku ponúкло práve vinohradníctvo a jeho tradície ako báza začínajúcej spolupráce i ako možná nosná idea rozvoja cestovného ruchu a turizmu. Poznanie, že vidiecka turistika a agroturistika je v Rakúsku ako turistickej veľmoci modernou alternatívou rozvoja privátneho podnikania, ale tiež mnohých miest a obcí, vyvolal úmysel

spoločne vytvárať podmienky pre jej rozvoj i v malokarpatskom regióne.¹ Miestne vinohradníctvo hľadalo podnety a inšpirácie pre etablovanie sa a ekonomickú a obchodnú perspektívu do budúcnosti. Inštitucionalizácia medzinárodnej spolupráce – takpovediac pod jeho hlavičkou – prispela nielen k potrebe vytvorenia a spevneniu „domácich“ partnerstiev, ich vonkajšej formalizácii a aktivizácii, ale aj faktickému vstupu vinohradníkov a vinohradníctva ako rozvojového činiteľa do povedomia v regióne samotnom. Na tvorbe koncepcie a projektov, propagačných materiálov, podoby a priebehu odborných a kultúrnych aktivít, ale aj na ich propagácii pred verejnosťou a v tlači spolupracujú od počiatku s vinohradníkmi osobnosti a inštitúcie organizujúce kultúru a osvetu, ako aj podnikateľské osobnosti aktívne často aj v lokálnej politike, odborníci z oblasti vinohradníctva a vinárstva, histórie regiónu, gastronómie atď. Inštitucionálne sú spoločné záujmy presadzované aj cez mestské a regionálne informačné a kultúrne strediská, regionálnu komunitnú nadáciu a lokálnu tlač. Na vinohradníckych a vinárskych podujatiach sa vždy zúčastňujú spolu s predstaviteľmi odborných združení a spolkov aj predstavitelia samospráv. Mestá a obce vystupujú ako ich spoluorganizátori, artikulujú spoločné záujmy s vinohradníctvom. Podujatia, tlačené sprievodné materiály, pozvánky a katalógy vín sú využívané na prezentáciu miestnych firiem a podnikateľov a téma vína a vinohradníctva vstúpila prostredníctvom reklamy tiež do vonkajšej podoby verejného priestoru.

Vinohradnícky turizmus po roku 1995

V roku 1995 založili malokarpatskí vinári (priamo inšpirovaní Rímskou vínnou cestou Carnuntum v rakúskom Burgenlande) v spolupráci s Malokarpatským osvetovým strediskom Združenie Malokarpatská vínná cesta (ďalej Z MVC), ktorého členmi sa stali samosprávy regiónu, regionálni producenti vína i jednotlivé vinohradnícke spolky (Rača, Sv. Jur, Pezinok, Šenkvice, Modra, Budmerice). Ako svoj cieľ formulovali predať čo najviac vína a prilákať turistov, ale aj zvyšovať kvalitu vína a spôsobu jeho podávania, obnovovanie kultúrnych tradícií súvisiacich s pestovaním, dorábaním i pitím vína.² Myšlienka vybudovať cestu – vedie cez bývalé kráľovské mestá a priľahlé podhorské obce okresov Bratislava, Pezinok a Trnava – vznikla ako potreba upozorniť na malokarpatský región a predstaviť ho domácemu i zahraničnému návštevníkovi.³ V každej lokalite MVC je možné vyhľadať a navštíviť označené miestne

¹ MACH, František: Chránme dedičstvo našich otcov. In: *Vážne i veselo o víne. Malokarpatské obaračky*. Zost. František Mach. Modra 1998, s. 5.

² (ap): Čo je Malokarpatská vínná cesta? In: *SME*, roč. 9, 15.1. 2001, č. 263, s. 19.

³ Inšpiráciou sa stali *vinne* alebo *vinárske cesty* v západnej Európe (Rakúsku, Nemecku a Francúzsku) ako geograficky vyznačené línie spájajúce produkčné vinárske lokality na istom území. Ich podstatou je cesta výrobcu k zákazníkovi a naopak. V modernom turistickom ruchu sa chápu ako účinný spôsob zapájania záujemcov o fyzickú a duševnú relaxáciu do prehliadky

vinohradnícke podniky a domy a kúpiť si víno – to je spoločná črta. Všade však láka návštevníka aj čosi iné, pozoruhodné, v čom každá z lokalít artikuluje vlastnú identitu na Ceste: prírodné zvláštnosti, kultúrno-historické pamiatky, múzeá, galérie, športoviská a cyklotrasy, remeselnícke dielne, folklór, ľudové umenie, divadelné či hudobné festivaly, kulinária, reštauračné zariadenia, náučné chodníky etc. S cieľom informovať širokú verejnosť vydalo Z MVC (v prvom roku s podporou fondu PHARE) turistickú príručku, mapu a každoročne vydáva aktuálny program vínnej cesty.⁴ V roku 2001 sa Z MVC a malokarpatský región spoločne prezentovali na Veľvyslanectve SR vo Viedni, pravidelne sa spoločne prezentujú na Medzinárodnej výstave cestovného ruchu SlovakiaTour v Bratislave.

Od septembra 2001 sú členské obce a mestá označené tabuľou s názvom MVC a vinárskym logom, menšími tabuľami aj zariadenia podnikateľov, členov združenia. Sezónu na MVC otvárajú začiatkom septembra, koncom septembra bývajú vinobrania – obaračkové slávnosti v Rači, Modre a Pezinku; ďalšími akciami sú ochutnávky burčiaku a mladého vína; organizujú Svätomartinské (11. nov.) a Svätokatarínske (25. nov.) požehnanie mladého vína, Dni otvorených pivníc, výstavy umeleckých etikiet, úžitkového skla, zimné školy vinára, miestne ochutnávky a výstavy vín (Vínne trhy Pezinok, Vitis aurea Modra, Vino Gallery a Vinofest v Bratislave, miestne ochutnávky Vinofest v Modre) exkurzie po MVC pre novinárov, degustácie vín s odborným výkladom, prezentácie vinárov jednotlivých lokalít, v lete vychádzky do vinohradov, od 2001 Deň otvorených dverí s husacími špecialitami v obci Slovenský Grob.⁵

Od roku 1996 sa konajú z aktivity Združenia pezinských vinohradníkov a vinárov (vzniklo 1995) Vínne trhy Pezinok (súťaž vín s následnou verejnou ochutnávkou), ktorými tunajší vinári spolu s mestom Pezinok a Regionálnym kultúrnym strediskom (neskôr Malokarpatským osvetovým strediskom)

turistických ciest, kultúrnych a historických pamiatok, rekreačných zariadení. Spolu s poskytovaním ubytovania, gastronomických regionálnych špecialít ponúkajú i kvalitné vína v danej lokalite a región: pri ich budovaní sa vychádza z filozofie, že zákazník je skôr ochotný zaplatiť zodpovedajúcu cenu za ponúkané vína v mieste, kde sa urodili, a súčasne sa oboznámi s prostredím, kde hrozno dozrievalo a vyrába sa víno. Host-turista vo vinohradníckom regiónu uprednostňuje: bezprostredný kontakt s výrobcami, osobné a odborné rozhovory o víne, regionálne typickú ponuku jedál, zodpovedajúcu kvalitatívnu úroveň vína, zodpovedajúci pomer cien a poskytovaných služieb, primeranú turistickú doplnkovú ponuku v oblasti kultúry, remesiel, pamätihodností, koncertov, folklórnych slávností a pod.; MVC od počiatku spolupracuje s Malokarpatským osvetovým strediskom; 1.5. 1997 vznikla Turistická informačná kancelária región Malé Karpaty v Modre.

⁴ SOUKUPOVÁ, Jana: Malokarpatská vínna cesta. In: *Vážne i veselo o víne. Malokarpatské obaračky*. Zost. František Mach. Modra 1998, s. 10.

⁵ Pozri brožúru: *Vinohradnícky a vinársky rok na Malokarpatskej vínnej ceste /Kleinkarpatischer Weinstrassenkalender 2001/2002*. Pezinok : Združenie Malokarpatská vínna cesta v spolupráci s Malokarpatským osvetovým strediskom v Pezinku 2001.

v Pezinku úmyselne nadviazali na niekdajšie Malokarpatské vínné trhy z 80. rokov. V roku 1996 s rozvojom súkromného podnikania a vznikom vinohradníckych spolkov v Malokarpatskej vinohradníckej oblasti už boli schopní zorganizovať toto podujatie, ktoré je medzi vinármi, obchodníkmi s vínom i konzumentmi považované za najvýznamnejšie. Cieľom obnovenej tradície vínnych trhov ako jarných slávností vína je urobiť z regiónu turisticky prítiažlivú oblasť po celý rok.⁶ Od roku 2003 podujatie spestruje súťaž o Kráľovnú vína, od roku 2004 aj súťaž o najkrajšiu etiketu a adžustáž, od roku 2004 sa sprísnil aj pravidlá hodnotenia pri dvojdnovej odbornej degustácii – hlavným cieľom tejto inovácie je zvyšovať náročnosť na kvalitu slovenských vín, čo je pre konkurenciu na trhu v EÚ rozhodujúce.⁷ V roku 2005 sa Vínné trhy Pezínok konali pod záštitou ministra poľnohospodárstva SR.

V novembri 2000 sa na MVC uskutočnil I. ročník Dňa otvorených pivníc, keď sa dalo pozrieť najmä do pezinských pivníc a ochutnať kvalitné vína. V roku 2001 sa združenie rozhodlo otvoriť pivnice v celej oblasti od bratislavskej Rače až po Horné Orešany v okrese Trnava: návštevník si zakúpi vínný pas (Informačné centrum v Pezinku na námestí), môže nazrieť do pivníc vinárov (v roku 2001 do 30 v 9 mestách a obciach, v roku 2004 to už bolo 64 pivníc v 20 lokalitách) bez ohlasovania sa vopred, degustuje najlepšie vína a zažíva atmosféru bezprostrednosti. Všetci návštevníci sú označení veľkou korkovou zátkou, dostanú degustačný pohárik, mapu a vínný pas. Cesty po pivniciach sa obohacujú aj zábavou pri hudbe a ochutnávkami miestnych gastronomických špecialít (napríklad na 2. ročníku v roku 2001 autobus večer zdarma viezol záujemcov do obce Dubová na veselicu s gastronomickými špecialitami – zabíjačka a zemiakové *sciškanice* – o polnoci sa s nimi vracal späť do Pezínka).

Charakteristickou črtou vinohradníckeho turizmu v regióne je využívanie neďalekej Bratislavy ako zdroja záujemcov o krátkodobú prímestskú a zážitkovú turistiku. Okolie metropoly láka však aj hostí zo zahraničia, z čoho začínajú mať osoh nielen samotní vinári, ale aj turistické, ubytovacie a reštauračné zariadenia. Turizmus ako fenomén rozvíjajúci sa na základe všestranne prospešného partnerstva, ktorý v geografickom zmysle už prekonal hranice „starých“ vinohradníckych lokalít, sa ekonomicky opiera o piliere tvorené miestnymi podnikateľskými subjektmi, presahuje do sféry lokálnej a regionálnej politiky a ovplyvňuje každodennosť v oblasti sociálnych vzťahov. Etnologické štúdium poukazuje na jeho ukotvenosť v sociálnej štruktúre na mikroúrovni a poukazuje na prepojenie so zájmami jednej z historicky významných sociálnych skupín – mestských vinohradníkov.

⁶ PÍCHOVÁ, Anna: Vážení návštevníci vínnych trhov... In: *Katalóg Vínné trhy Pezínok '97*. Zost. Ľubomír Janečka, Oľga Bejdáková, Marta Majbová. Vyd. MAPA Slovakia 1997, s. 4.

⁷ HACAJ, Ján: Vážení milovníci dobrého vína... In: *Katalóg: Vínné trhy Pezínok 2005*. Zost. Ľubomír Janečka, Marek Kollár. Pezínok : Združenie pezinských vinohradníkov a vinárov 2005, s. 3.